

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 80— Cor.
Pe jumătate an 40— .
Pe 3 luni . . . 20— .
Pe o lună . . . 7— .

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 100 franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Sîrada Zrinji Nr. 1 a.

INSERȚIUNILE

se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 1 Gor.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Atitudinea politică a Șvabilor din Banat.

— Articol venit din afară. —

Națiunea română nu judecă nici astăzi corect atitudinea politică a Șvabilor din Banat, — de aceea comunic pentru orientare următoarele:

Revoluția i-a aflat pe Șvabii bănățeni total neorganizați. Până acum între inteligența și poporul șvab n'a fost contactul necesar, amândouă părțile s'au lăsat maghiarizate și lipsia numai lovitură de grație ca să se desnaționalizeze de tot.

Advocați, profesori, ingineri șvabi, abia o duzină de oameni, au constituit în primele zile ale revoluției în Timișoara consiliul național șvăbesc, chemând toate comunele șvăbești din Banat la conștiință națională și la aderare.

Rezultatul a fost de admirat. Acea națiune șvabă, despre care toți credeau deja că trage de moarte, în răstimp scut de câteva zile s'a deșteptat la conștiință națională. N'are azi Banatul nici o comună șvăbească, care să nu fi aderat la mișcarea pornită, ba si-au anulat alăturarea și comune **curat maghiare și șvăbești-românești**. Fiecare comună și-a ales comitetul ei exclusiv, care a introdus limba de propunere germană în școala primară, a regermanizat numele de comune și acum lucrează, cu conducerea împreună, la înfrățirea autonomiei Șvabilor din Banat.

Pe cât de ușor a fost, să câștigi poporul șvab, pe atât de greu a mers capacitatea inteligenței șvăbești, care în parte și azi se reține dela o conlucrare activă, deși simpatizează în mod pasiv cu mișcarea, dela rezultatul căreia își face pendentă aderarea. Sunt sigur, că peste câteva săptămâni toți Șvabii vor fi într-o singură tabără.

Fapt e, că în primele zile ale revoluției națiunea șvăbească a stat pe punctul de vedere al **integrității Ungariei**. Șvabii și-au apropiat programul ministrului Jászai. Fără îndoială, o autonomie a Șvabilor bănățeni în legătură cu integritatea Ungariei ar fi fost foarte favorabilă pentru Șvabii înaintați în cultură și în ale economiei.

Deoarece însă celelalte națiuni ale Ungariei n'au acceptat acest program, ci au hotărât să se alătore țarilor-mame învecinate, națiunea șvabă din Banat încă a încetat să mai accentueze și se pretindă integritatea și acum s'a pus și ea pe temeiul **dreptului de liberă dispunere**, dorind să hotărască singură și spontan, cărui stat nou, format pe teritoriul Ungariei, să aparțină.

Pretensiunea dreptului de liberă dispunere a adus pe conducătorii națiunii șvăbești în fața unei probleme dificile. A trebuit să delatărăm chestiile de simpatie și antipatie și să cumpănim problema numai din punct de vedere economic și punctul de vedere al viitorului națiunii șvăbești. Într-o Ungarie știrbită și neputincioasă de-a se desvolta econo-

micește, nu putem rămânea. Intrebarea e deci: Jugoslavia sau România? Națiunea șvăbească, cu toată purtarea insinuantă a trupelor sârbești de ocupație, s'a decis pentru aceasta din urmă. Noi trebuie să rămânem cu Ardealul și cu Sașii organizați. — Urmarea acestui punct de mănecare a fost atitudinea absolut respingătoare a Șvabilor față de imperiul sârbesc în Banat și prezentarea lor în Arad înaintea generalului Berthelot, căruia i-au predat următoarea declarație, în franțuzește:

Domnule General,

Din cauza ocupației sârbești, în loc de Timișoara, numai în Arad avem prilej să ne prezentăm înaintea Dvoastre, dle General, ca reprezentanți ai națiunii șvăbești din Banat, — în ale cărei vine, trăgându-și originea din Alsacia--Lorena, încă curge sânge francez —, ca să ne exprimăm simpatia și omagiile față de marea națiune franceză.

Declarăm sincer, că dela națiunea franceză așteptăm înfăptuirea dorințelor noastre, în mâinile ei depuneau soarta noastră.

Față de trupele sârbești de ocupație din Banatul nostru și față de imperiul sârbesc — considerând nenumăratele atrocități și nedreptăți, ce le săvârșesc față de diferitele națiuni cari viețuiesc aici — cu tot dreptul nu putem avea încredere și dacă acest regim sârbesc brutal va perzista aici și pe mai departe, ne cuprinde adâncă îngrijorare pentru viitoarea noastră sorte.

Deaceia națiunea șvăbească are dorința fierbinte, ca imperiul peste Banat să-l preia națiunea înrudită cu națiunea franceză, națiunea română, — **în care națiune avem deplină încredere în ce privește recunoașterea drepturilor noastre** —, și până când se va întâmpla aceasta, dar dorim să se întâmple cât mai curând, Banatul să-l ocupe soldații francezi cavaleri, a căror perseveranță și vitejie a stors admirația noastră adâncă și a căror prezență ne umple sufletele de liniște.

Națiunea șvăbească din Banat.

Națiunea șvăbească din Banat — din cauza ocupației sârbești — astăzi e stângănită în libertatea ei de mișcare, în manifestarea dreptului ei de liberă dispunere, sperăm însă că națiunea șvăbească și română se vor întâlni în scurtă vreme, respectându-și reciproc drepturile lor.

De nu ni-am înșela în speranțele noastre!...

Zi de zi

Fapte și constatări.

Acum sunt doi ani... O atmosferă sufocantă în jurul nostru, un gând era înăbușit la zămislirea lui. Așa era de partea noastră, nu era așa de partea cealaltă. Acolo copiii de 4 ani, la azil, se încingeau cu sabia-jucărie, își puneau în cap coiful de carton, încălecau pe calul-balantă, domnișoara de acolo îi învăța să cânte cu glas voinicos: *At me-*

gyek a határon, Az olajt egytől egyig levágom, (Am să trec hotarul, Și-am să taiu pe tot valahul).

Cu jocul acesta sinistru prin concepție, stimabilă dșoară, voiai să torni în inimuța școlărilor patriotism, noi priviam apatici această înveninare de fiiți plâpânde. Ce ar zice Fröbel, dacă i-ar fi posibil să aziste la un asemenea joc?! Ar dori de sigur să se coboare cât mai curând în mormânt văzându-și doctrina falsificată, cu regretul nestirbit de fastul pompos al montării piesei.

Îți fîchîpui azi, dar cu nici un preț nu-ți venia în minte eri, de ce huidueli ai fi părtașe la conferința de pace, dacă ai inscena acolo jocul acesta „patriotic”.

De ar fi acolo și colegul dela școala primară, care culege și învață din cărțile de geografie și istorie cele mai grosolane injurii la adresa noastră, să mă înfățișez și eu acolo cu copiii mei să le strig de 20 de ori: számologép, számologép și a 21 oară când pun copiii să zică singuri vorba să zică așa: salomologep. Ce tablou!

Toți știm că pedagogii universali protestează împotriva unei limbi streine într'o epocă a copilăriei când nu e perfecționat copilul în limba mamei sale. Aici îi trebuia copilului de 6 ani vorbă și scrisoare maghiară.

Zadarnic învățam la preparandie și unii și alții despre Comenius că în cartea lui „Didactica Magna” scrie: a învăța pe copil o limbă streină, înaintea limbei lui materne, e ca și când ai voi să-l înveți să călărească mai înainte de a ști el să umble. Zadarnic învățam și unii și alții despre Herbart, care zice: copilul suscepe numai ce-l interesează, zadarnic vedeam și unii și alții că practica zilnică își bate joc de silnica trudă „patriotică”. A trebuit să vie tunuri, mitraliere, gazuri asfixiante și cu argumentele lor de pară și de foc să întroneze principiile de pedagogie și să silească pe o specie de oameni să-și lege mințile în cap.

Până aici lumea urită și prăpăstia adâncă între noi.

Nu va mai fi tortură în nici o școală. Nici cu scopuri nebune nici din retorziune. „Pace vouă” e principiul cel mai elementar creștinesc, propovăduit de învățătorul lumii: Isus Hristos.

Școala e lumina vie, bucuria candidă, fericirea pură.

Capetele geniale, aceia cari conduc lumea și cari au o iubire nestrămutată de omenire, spună cum să fie școala aici și pe tot locul și așa va fi, căci piedecile s'au prăbușit în amarul jertfelor.

T. C.

Școala națională.

I.

Cea mai aprigă robie a veacului, care a durat până în zilele noastre, a fost fără îndoială **robia sufletească**.

Răsună și astăzi văile înguste și câmpiile mănoase de pe plaiurile noastre de durerile înăbușite ale dascălilor noștri, cari tipau desperați la loviturile nedrepte și nedemne ale inspectorilor de neam străin, — străformați din grația unui sistem de guvernament corupt și păcătos în agenți politici. Acești pseudo-pedagogi s'au ridicat nu atât prin muncă cinstită și prin hărnicie, însușiri cari trebuie să caracterizeze pe adevărații educatori, — ci mai mult prin lăcomie de șovinism turbat și prin alte hatăruri personale de specie cea mai ordinară. Recrutați inspectorii din această categorie de oameni, e numai firească, dacă întreg convoiul acesta trist și nefericit, care a fost adevărată pacoste pe școala noastră, s'a metamorfozat în curând într'un **organ de inspecție polițienească**, care nu vedea în sărmanii noștri dascăli decât tot atâția „agitatori”, buni de furci sau de pușcărie. Așa s'a străformat vieța dascălilor

noștri — cari au lipsă de cea mai mare seninătate sufletească — într-o adevărată vale a plângerilor, — și am putea enunța cu siguranță matematică, că n'a fost dascăl român, care să nu se fi împărțit într-o măsură mai mare sau mai mică de bunătațile dragostei ungurești. În vremurile acele de urgie s'a născut între noi tradiția, bazată pe cea mai tristă realitate, că nici nu e dascăl român *cinstit* acela, care n'a urcat Calvarul suferințelor și a șicanelor ungurești.

Aceasta a fost până în trecutul apropiat, fără exagerare, soarta alor peste trei mii de dascăli români din Transilvania și Tara Ungurească, — în țara, pe care strămoșii noștri falnici au poreclit-o, desigur pentru libertățile și bunătațile ce le cuprindea *Dacia Felix*.

Alături de ceata de mucenici a dascălilor români, mintea noastră se întoarce cu acelaș regret la cetele sburdalnice de copii nevinovați. Vedem par'că și acum, cu câtă gingășie îi aduceau mamele lor, de mână, la începutul lui Septemvrie. Câte speranțe nu leagă o mamă de fiul său, când calcă mai întâiu pragul școlii! Noi, din partea noastră nu ne puteam sătura privind-le vioiciunea mișcărilor, trezvia și seninătatea din ochii lor vii și neadormiți. Ne captiva vorbăria lor neînfrănată, din care un educator adevărat poate și știe să ghicească multe... Sufletul nostru tresalta de bucurie când ne gândeam, că cu astfel de elemente sănătoase și pline de viață putem să săvârșim adevărate minuni. Sufletului zbuciumat de atâtea șicane și umiliri îi cade nespuse de bine să se ridice, cel puțin pe un moment, în sfera idealurilor de mult visate...

Dar durere, aceasta stare de fericire, de înălțare sufletească nu ținea mult. Era numai o himeră, care amăgește. Cu regret vedeam și trebuia să ne convingem, că însuflețirea școlăreilor noștri treptat, zi de zi, mergea spre povârniș. Seninătatea și trezvia sufletească dela început se străfoarmă încetul cu încetul într-o melancolie, piroteală sufletească, fără timbru, fără viață, când micii și nevinovații noștri copilași erau torturați să cuvânteze într-o limbă streină... Și nu e mirare, dacă după îndelungate ore de zbucium, de tortură sufletească, dascălului, care se gândește la rezultat, în mod involuntar îi svâcnește inima cu putere și i se pare că se învârte tot edificiul cu el... Trezit apoi din piroteala aceasta, când ieșia în aerul răcorilor de toamnă și-și ștergea boabele de sudori — își blăstăma soarta și ursitorile fără milă, cari i-au ursit să se facă dascăl... Și ațintindu-și privirile asupra cetelor gingașe de copilași, cari începeau să-și recâștige vioiciunea în aerul curat, — cum ședea răzimat de prispa scoalei, își punea nedumerit, nu știu a câta oară, întrebarea: Dumnezeu, ce Ti-au greșit acești îngerași, ca să fie torturați într-o limbă neînțeleasă de ei?!

II.

Suferințele noastre de veacuri ce le-am îndurat din partea opresorilor noștri, precum și căderea fatală a acestora ne îndeamnă în mod imperativ, ca din acele suferințe și acel trecut să extragem învățămintele de cel mai mare preț pentru noi, — învățăminte cari ne arată în modul cel mai lămurit că *cea mai subredă clădire socială este aceea, care se întemeiază pe tiranie*.

Mâncând dela constatarea acestui adevăr etern, recunoscut de toată lumea cultă, astăzi când și pentru neamul nostru a răsărit soarele dreptății și când în sfârșit putem să ne desvoltăm și să ne întărim și pe teren cultural în mod liber, — involuntar ni se pune întrebarea: ce fel de școală voim noi, ce fel de școală vom întemeia noi?

La aceasta întrebare vom răspunde scurt: *școală națională*. Dar adaugem imediat: școala noastră va fi prin excelență educativă, o școală a iubirii, a înfrățirii generale, a umanității. În școala noastră vom urma pe de-a întregul pedagogia lui Isus Hristos, care de două mii de ani propagă fără încetare iubirea și pacea pe pământ și ia în apărare pe cei slabi, pe cei oproșiți, pe cei bătuți de soartă și de vânturi. Sufletele nobile încălzite la lumina credinței creștinești și fortificate de adevărurile eterne ale istoriei nepărtinitoare se întorc cu scârbă, cu adevărată conștăntare de către prorocii mincinoși, „mici de suflet, mari de patimi”, cari propagă de pe acum principiile răsunării: „ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte”. Cuvintele aceste utopice, nedemne de lumea nouă și de principiile grandioase ale omenimei ce se formează astăzi, vor rămânea pururea pentru noi cuvinte roștite în pustie. Să nu

dea Dumnezeu ca noi să intonăm în sinul instituțiilor și a așezămintelor noastre principiul răsunării și al urei. Istoria și experiența ne arată în mod lămurit, că aceasta ar fi moartea și prăbușirea noastră sigură. Dumnezeu cel mare, care susține cauza dreaptă a neamurilor, să ne ajute ca să întronăm în toate instituțiile și așezămintele noastre principiile evanghelice bazate pe credința și iubirea creștinească, — să putem fi totdeauna scutul și pavăza celor slabi și neputincioși. Atunci vom ajunge la ce ne-a predestinat istoria și soarta: sentinela neadormită a civilizației la porțile extreme ale Orientului.

Iosif Stanca.

Organizația „Sokol”-iștilor.

Praga, Decembrie 1918.

Toți am admirat în decursul revoluției recente ținuta „sokol”-iștilor cehi. Dacă n'ar fi fost atât de bine organizat poporul ceh n'ar fi avut putința să pună mâna atât de repede și cu atâta succes pe frânele conducerii statului.

Ca la o mașinerie complicată au trebuit ca toate, până la șurubul cel mai mititel, să fie în ordine exemplară, pentruca atunci când a dat signalul conducătorul: „gata!” să umble toate atât de neted.

Nu s'a născut organizația aceasta dintr'odată, de a gata, ca din capul lui Joe Pallas Athenae, — ci multă muncă și multă trudă a costat până să meargă toate „ca pe apă”.

E vorba de organizare și la noi și cetim și prin gazetele noastre cuvinte de îmbărbătare. Nu cred că va strica dacă vom arăta cu prilejul acesta cum s'au organizat Cehii într-o societate de gimnastică-culturală, care le-a dat putința să ajungă *mai departe* la independență.

Ne aducem prea bine aminte de încercările recente la noi de a introduce în șirurile noastre dragostea pentru gimnastică. Dl. colonel *Silviu de Herbay* și dr. *Sever C. Dan* ne-ar putea povesti în privința aceasta multe, și bune și rele, din experiențele proprii — fiindcă mișcarea din urmă să leagă de numele dlor.

Durere, mișcarea sportivă, care a prins rădăcini adânci la alte neamuri, fiind pusă în legătură cu instituții culturale, ca la Cehii bunăoară, n'a avut până acum la noi răsunetul dorit. Abia acum ne organizăm și noi pe baze sportive — văd surâsul Românilor noștri când era vorba să se înscrie la secția gimnastică a „Societății de gimnastică și cântări” din Brașov și simțesc mica umbră de dispreț când spun că mergi la ora de gimnastică! — abia acum pricepem de ce însemnată este lozinca latină: *mens sana in corpore sano* (minte sănătoasă în corp sănătos), nu numai „mens sana” dar și organizația sănătoasă.

Au fost multe și grele piedeci în calea dezvoltării noastre și în această direcție — ele au dispărut însă *s' de aci înainte* să pornim pe cărarea arătată, folosindu-ne oaminte de experiențele altor neamuri.

Că va să zică „sokol”? În limba cehă se cheamă „sokol”. Șoimul, sokol-iștii sunt deci șoimii cehi, tinerii și bătrânii cu ochi ageri ai unui șoim și cu caracteristicile șoimilor vigilenți. Cine sunt „sokol”-iștii? Ne-o spune în câteva cuvinte scrierea franceză tipărită în 1912, în memoria lui Francisc Palacky: „*Ville royale de Prague*” (orașul regal Praga), apărută din prilejul ridicării monumentului acestui Kogălniceanu al Cehilor. „Sokol”-iștii sunt „organizații naționale, cari cultivă gimnastica, conduse amăsurat scopului inițial de a da poporului ceh fiii și fiice sănătoase și puternice, unind educația fizică cu educația morală, printr'o cultură sistematică a frumuseții, a moralei, a bravurii pătrunse de un spirit național și democratic”.

Societățile acestea n'au fost deci numai societăți de gimnastică, ci societăți de înfrățire națională și culturală de prima ordine. Toți se simțesc frați și surori. Spiritul de castă, de treaptă socială a dispărut din mijlocul „sokol”-iștilor. „Sokol”-istul este un „om sănătos, liberal, moral și simț democratic și național”.

Creatorul și edificatorul acestei organizații memorate a fost dr. *Miroslav Tyrș*, un filosof, critic de artă și estetician. A fondat prima societate în 1862, în Praga, declarând dela început că pune baza fundamentală la constituția „Sokol”-iștilor cehi și slavi. În decursul vremii

a ajuns organizația la o înflorire mare, cu toate că a avut să lupte cu foarte multe și însemnate greutăți: persecuția guvernelor austriace, și neîncrederea publicului, la început. Din Praga s'a răspândit mișcarea în orașele din Moravia și Silezia și a prins rădăcini pretutindeni, chiar și în celelalte state slave. Societățile „sokol”-iste cehe s'au asociat în 1899 într'o singură asociație: „*Uniunea cehă a „Sokol”-iștilor*”.

Societatea aceasta unită a reperat învingeri strălucite ori unde s'a arătat la concursurile universale de gimnastică. Așa la expoziția universală din 1889, la Nancy, în 1892, la Arras în 1904, la concursul internațional din Praga (1907) în Londra (910) și Turin (1911).

Au început să se țină „sărbători federale” — cunoscute în întreagă Europa, sărbători, la cari au luat parte reuniuni de gimnastică a tuturor popoarelor slave. Prima sărbătoare federală s'a ținut în 1882 și au luat parte 720 de membri.

În 1907 erau deja 8000 de bărbați, 272 femei și 12555 membri în uniformă de „sokol”.

În 1911 avea *uniunea „sokol”-iștilor* 915 societăți în 38 districte — în total cu 80.402 bărbați și 14.585 femei. (5256 „monitori” și 1334 „monitoare”).

În 1912, la a VI-a „sărbătoare federală”, numără uniunea 11.000 de societăți în Boemia propriu zisă, în Moravia, în Silezia și în Austria de jos — *cu mai mult de 100.000 de membri*.

Vă puteți închipui ce va să zică aceasta? Ce putere însemnează organizația aceasta pentru manifestațiunile unui neam?

Am văzut-o în personă săptămânile trecute, când ni-a fost dat să trăiesc „revoluția” cehă. Ca din pământ au ieșit la iveală „sokol”-iștii, în costumele lor caracteristice: cămăși roșii sau verzi, veste negre cu șimoare, înalte până la guler, rocuri, sau negre sau cenușii, cu șimoare, pantaloni la fel, cu cisme, pălării negre, rotunde fără de cozoroc, cu o pană de sokol (șoim) și manta neagră, calabreză. E o plăcere să vezi în ce ordine apar și cum duc poruncile căpătate în îndeplinire.

Care este activitatea societăților lor? Iată punctele programatice, pe cari le iau tot din broșura citată:

Societățile „sokol”-iste dau ocazie tinerilor, dela 14 ani începând, să gimnasteze. (În 1911 erau 15.526 băieți și 11.080 fetițe). O altă secție e formată de tineri dela 14 ani la 18. — (În 1911 erau 10.981 de tineri).

De două sau trei ori pe săptămână se țin exercițiile sistematice și regulate (sistemul fondatorului gimnasticilor, dr. Tyrș, constă în „exerciții simetrice la aparate și fără de aparate”, scopul său la început a fost o „educație fizică generală” și de aceea a apelat la toate vârstele și la bărbați și femei, punând astfel unele desiderate pedagogice, igienice și estetice).

Scopul și-l ajung „sokol”-iștii în urma unei discipline „stricte și severe” pătrunsă de un spirit de prietenie și de fraternitate, ajungând într'un „contact continuu și sincer al tuturor membrilor”, apoi prin conferențe regulate, prin discuții, prin petreceri alese, excursii instructive în bibliotecă și în săli publice de lectură etc.

Câteva date:

În 1910 au organizat societățile „sokol”-iste 3076 conferențe, 3072 excursii. Bibliotecile lor au avut în anul acesta 44.809 volume de cărți speciale și 153922 volume instructive și de literatură belletristică. (În 1910 au împrumutat cărți 23.000 cetitori, mai mult de 190.000 volume).

Chiagul mișcării „sokol”-iste este Praga cu împrejurimile sale — 26 de societăți, cu 10.000 de membri.

Femeile „sokol”-iste s'au organizat în secții deosebite și au aceleași ținte. Delegationele lor au drept de votare în comitetele centrale.

Revista oficială a uniunii cehe a „sokol”-iștilor este *Monitorul Sokol-iștilor*, care avea în 1912 un tiraj de 10.000 ex. Mai există alte 15 reviste „sokol”-iste, foarte bine răspândite.

Am văzut de nenumărateori în localul bibliotecilor publice din Praga cu câte plăcere citeau Cehii, tinerii și bătrânii, din revistele acestea sportive-educative.

Societățile „sokol”-iste cehe, polone, croate, slovene, sârbe și bulgare s'au unit înainte de războiu într'o singură organizație gimnastică, în *Liga Sokol-iștilor slavi*, cu 200.000 membri.

Sărbărea federală din 1912 din Praga, a fost prima sărbătoare la care au luat toți parte. La

...asta serbare au luat parte reprezentanți din
... (America a trimis 2000 de membri).
... au fost, ca gimnasti, 13.000 de per-
... Concursurile din diferitele ramuri gim-
... au contribuit ca societățile diferite să
... reciproc. Tribunele spectatorilor au pu-
... 76.773 spectatori — arenele cel pu-
... 120.000 speșele de construcție au fost de
... corone.

*

Datele acestea se pot ceti cu diferite senti-
... și cu deosebiți ochi.

Flegmaticul burta-verde va da din cap în
... de admirație și va zice: minunat lucru!
... mat! Va pune gazeta la o parte și va per-
... mai departe în somnolent-i condma-

...impulsiv va fi foc și pară cetind
... aceasta, își va croi în aer zeci
... pentru trebuințele noastre, dar --
... va fi la adică — se va da înapoi, un
... să te las” (avem, vai, atâția la noi!)

Idealistul cumpătat însă — și de aceștia să
... să avem cât mai mulți în zilele noa-
... — idealistul cumpătat va zice: ce minu-
... ideii! Ian să o transplantăm *cu cumpăt* și
... noi. Urde va știrici un imbold asemănător,
... societățile existente, se va apropia — va altoi
... — va chema atenția publică, se
... din toate puterile ca tăciunii, cari ard
... spază, să se prefacă în jar nestins, care să
... nutremânt focului ce se va naște.

Și așa vom avea și noi în viitorul apropiat
... „iștii noștri, „șoimii” noștri — cari o să
... tot atâta față cum ne fac în ziua de
... „legionarii” și „gardele naționale”. În
... acestea zace sâmburele sănătos al
... mișcării sportive federale. La lucru numai
... viitorul este al nostru! *Coresp.*

Invățătorii.

...dela de la Braj într-un număr re-
... de frunte un articol din peana
... O. Prie, cu titlul de mai sus. Deoarece arti-
... de mai sus tratează chestii actuale de mare
... pentru cultura neamului românesc,
... că ar fi folositor cauzei, dacă această
... s'ar discuta în publicitate cât mai des.

În articolul citat d. dr. O. P. zice: „Invăță-
... să rămână la posturile lor. În uriascele pre-
... ale neamului în zilele noastre, mulți pot
... înlocuși, dar mai puțin pot fi înlocuși — în-
... țătorii. Mai departe zice: Invățătorul e piatra
... a instrucției populare și pe une-
... lui se razimă viitorul culturii românești. Cu-
... are datorința, ca apucând munca invă-
... și răspunderea uriașă, ce o are pen-
... luminarea poporului, să nu-l retribue mai
... ca pe altul, care caută să se ferească pe
... nouă.”

Nimic mai aproape de adevăr ca aceasta.
Numai prin o retribuție bună se vor atrage
... cariera dascălească cele mai solide ele-
... . Deci ca „piatra fundamentală a instruc-
... populare să fie tare” să cere ca factorii
... să nu fie sgârșiți la cumpărarea ma-
... din care are să edifice, edificiul cul-
... al neamului.

Pein statele din afară de mult nu se mai aude:
... „naem dăi odere pedagogum fecere”. Gradul
... cultură al unui popor se poate cunoaște și
... jertfele ce se aduc din bugetul statului
... învățământ.

Să nu fim învinovați de materialisti fiindcă
... s'ar putea învinovați întreaga lumea dela
... muncitor al statului. Dacă vrem ca ge-
... viitoare de învățători să fie asigurată
... pe acum ca cantitate și calitate solidă, a-
... numai prin salarizare corespunzătoare se
... poate asigura. Să știe, că de obicei părinții co-
... la alegerea carierelor sunt conduși de in-
... materialiste. Dorește asigurarea existen-
... copiilor lor. La școlile de specialitate se a-
... că elementele cele mai viguroase, numai cari
... în viața practică o existență sigură și
... multumitoare.

În ce privește reforma învățământului pri-
... , nu ne-o putem închipui altfel fără începând
... reforma universității unde învățământul să
... bazat pe experimentări și nu pe volume în-
... învățate de rost!
Deci progresul cultural al neamului depinde

dela cantitatea speșelor pentru școli și dela
... universități și preparandii bune!

Pentru ca progresul învățământului primar
... în timpul de prefacere al neamului nostru să nu
... stagneze, învățătorii — prin deviza: „Prin noi
... însime — au aflat de bine ca pe ziua de 10(23)
... ianuarie 1919 să se convoace la Sibiu *primul*
... congres al tuturor învățătorilor români din Ar-
... deal, Banat și Ungaria, care să puie bază orga-
... nizării corpului didactic. Această organizare e
... așteptată cu mult dor și de frații colegi din pa-
... tria mamă. Vai de cei ce din mila altora își a-
... șteaptă primirea drepturilor lor. Încă în lumea
... aceasta nu s'a dat drept fără luptă. Iar lupta
... nu va reuși pășind izolați, fără ca corporațiune.

Cultura unei clase sau popor se cunoaște
... după energia depusă în lupta pentru drept” zice
... marele jurist Lehning. Tot acest învățat spune
... că justiția într-o mână poartă cântarul cu drep-
... tatea iar în cealaltă spada. Noi avem dreptatea,
... ne mai lipsește spada și aceea o vād reprezen-
... tată prin unirea tuturor învățătorilor.

Nu există viață fără luptă nici drept fără
... luptă.

Fraților! Numai lupta colectivă va asigura
... izbânda iar solidaritatea noastră nu va fi por-
... nită din egoism, ci din dragostea de neam și de
... cultură. Congresul are să decidă și asupra
... uniformității învățământului primar. Un popor
... și o cultură. Vrem statificarea tuturor școa-
... lelor românești. Decât într'un sat mic două școli
... confesionale (1 gr. or. și 1 gr. cat.) slabe, mai
... bine una și bună de stat.

E adevărat, că numai prin școlile confesio-
... nale (și biserice) ne-am susținut caracterul na-
... țional, deci până în trecutul apropiat au fost
... foarte bune de aceea au și existat. Azi schim-
... bându-se împrejurările în favorul neamului ro-
... mânesc școlile confesionale românești își pierd
... rolul de până acum și prin el și existența. Pre-
... cum geograficește una suntem toți frații, tot așa
... vrem ca și caracterul școlilor și educației po-
... porului una să fie pe întreg imperiul român.

Este cunoscută cauza pentruce Românii din
... fosta Ungarie sunt desbinați în două confe-
... sioni? Un efect al maximei: „Divide et impera”
... de cari au fost conduși Habsburgii în timp de
... atâtea veacuri divizându-ne și stăpânindu-ne.

Nimicindu-se tronul cu el s'au dus și lanțurile
... prin cari eram divizați. D'aci încolo nu e de
... lipsă să fim divizați în catolici și orientali, fără
... să fim uniți într'o singură *lege românească* —
... cum am fost la început. *N. Crețu.*

O consfătuire a bănațenilor și delegația lor la generalul Berthelot.

Sibiu, 1 Ianuarie.

În presara sosirii Generalului la Sibiu, băna-
... tenii refugiați și oficerii batalioanelor Avram
... Iancu, Turda și Alba-Iulia aflători aici, vr'o 50 la
... număr, au ținut o consfătuire la otelul Impăratul
... Romanilor. A prezidat dr. Ioan Sirbu și au fost de
... față următorii: locot. Milutinovici, Cucu, Drugă-
... riu, Buzan, locot. Zbegan, Ionescu, Șocencăuțu,
... Sfera, Bogoi, Șandru, Preda, Novac, Velovan, Con-
... stantinovici, Cârdaș, Gherguța, Orzescu, Oravi-
... cean, Faur și alții din corpul voluntarilor al că-
... ror nume îmi scapă. Din cei refugiați inginerul
... Manciu, locot. Biju, Petrovici, Cimponeriu, Petcu,
... Humița, Molin, dr. Teicu, Drăgici, dr. Pascu și unii
... domni bănațeni cari au misiune de a se reîntoarce
... în Bănat, deci a căror nume nu-l dăm publicității.
Scopul convenirii a fost solicitarea la Consiliul di-
... rigent prezentarea în corpore a bănațenilor din
... Sibiu și pregătirea unei organizări în vederea
... politice viitorului apropiat. Vorbește dr. Sirbu
... spunând peripețiile prin cari au trecut bănațenii
... până azi. Povestește apoi dr. Pascu despre pur-
... tarea Sârbilor, cari au stors aderențe dela svabii
... din Teremia mare și mică, Nagyösz, Zsombolya
... etc. și s'au dus în deputație la Paris, de unde
... reîntorcându-se au și început sârbizarea admini-
... strației din Bănat.

Face propunere R. S. Molin că, bănațenii să
... roage Consiliul dirigent de a fi mâne prezentați
... generalului Berthelot. Locot. Drugărin de bat. A-
... vram Iancu mulțumește pentru informațiile cari
... le-au dat antevorbitorii și spune că dacă Bănatul
... va putea fi neglijat ori abandonat de Puterile mari,
... ori chiar și de unii politicieni ai României, nu va
... fi lăsat pierzării de bănațeni, cari vor lupta din
... nou contra acloșoși cari ar voi să-l răpească.

La general.

Azi la ora 4 după delegațiile orașului, ôiseri-
... cilor au fost primiți bănațenii de către generalul
... Berthelot. Dr. Ion Sirbu preot în Rudăria l-a ru-
... gat în limba franceză ca să ia în ocrotire Bănatul.
... Generalul a zis între altele: „.....voiu lua dispoziții
... ca în câteva zile și pân' la pacea generală să
... schimb situația Bănatului spre mulțumirea *tuturor*
... națiunilor de acolo.

Cronica zilei.

Conferența de pace.

Președintele Poincaré a declarat unui ziarist
... american, că aliații se vor prezenta la conferența
... de pace fiind în deplin acord în ce privește prin-
... cipiile fundamentale ale păcii. Franța va pretinde
... dela Nemți despăgubire însemnată, în bani și ma-
... terial, pentrucă Franța a suferit pierderi mari în
... oameni și material. Până la restabilirea deplină a
... Franței, trebuie să se împiedece, ca industria ger-
... mană să întrecă industria franceză. Poincaré nu
... crede să se ivească greutăți mai mari la întrebă-
... rile mai puțin însemnate. Conferența de pace se
... va începe în Paris la 13 Ianuarie.

Wilson mai stă 4 săptămâni în Paris.

Președintele Wilson, după reîntoarcerea din
... Roma, va mai rămânea în Paris 4 săptămâni, până
... în 10 Februarie.

Programul conferenței de pace.

Programul conferenței de pace, după ziarul
... francez Midi va fi următorul: 1. Tratatative preli-
... minare între statele ententei și America, ca să se
... asigure unitatea străduințelor diplomației. 2. Con-
... ferența plenară, la care vor lua parte toți aliații și
... statele mai mici ale ententei. 3. Conferența, la care
... vor participa și reprezentanții statelor dușmane. 4.
... Conferența tuturor națiunilor și a statelor neutrale,
... pentru alcătuirea alianței popoarelor.

Ententa amenință pe Germani cu blocadă.

Guvernul bolșevist a trimis în Germania pe
... Radek, ca să lucreze la întărirea bolșevismului.
... Din cauza aceasta, ententă e hotărâtă să țină Ger-
... mania sub blocadă și să o pună sub carantină ca
... pe Rusia, dacă nu rupe orice legături cu republica
... sovietelor. E întrebare, ce va face șeful poliției
... germane cu oaspele nepoftit.

INFORMAȚIUNI.

† Iuliu de Herbay.

Azi dimineață am primit trista veste că Iuliu
... de Herbay, secretar la banca de asigurare Tran-
... sylvania și președintele direcțiunii dela Con-
... cordia a încetat din viață, răpus fiind de gripa
... spaniolă.

Ne atinge foarte dureros încetarea din viață
... a acestui intelectual român, atât de blând și atât
... de bun, încât întrunia simpatiile și se bucura de
... stima tuturor.

Întreagă viața n'a jignit pe nimeni, a cinstit
... pe toți și s'a și bucurat de cinstea tuturor.

A avut familie numeroasă, pe care singur a în-
... grijit-o după pierderea soției sale. La mo'mânt
... îl deplâng 4 orfane lipsite de tată și de mamă.
... Suntem adânc pătrunși de lovitura aceasta crudă
... a sorții venită pe neașteptate, și trimitem întrista-
... ței familiei condoleanțele noastre adânc simțite.

*

Jalnica familie a lansat următorul necrolog:

Subscriși cu inimă frântă de durere aducem
... la cunostință trecerea la cele eterne a mult iubitul-
... lui și neuitatului nostru tată, frate, unchiu, cum-
... nat etc. *Iuliu de Herbay* întâmplată la 4 Ianuarie
... 1919 st. n. Immormântarea se va face după ritul
... gr. or. român Lună în 6 Ianuarie la 10 ore a. m.

din locuința funehrală, str. Széchenyi Nr. 1. Odihnește în pace suflet nobil. Arad, la 4 Ianuarie 1919 st. n. Eugenia, Stella, Sylvia și Lucia de Herbay și Flora Bonciu măr. dr. Dragomir, ca fete, Sylviu, Alexandru, August și Emil de Herbay ca frați. Nepoți, cumnați și celelalte rudeni.

Cu ocaziunea aceasta dureroasă funcționarii agenturii principale a băncii de asigurare *Transylvania* din Arad ca răscumpărare de cunună pe scriul decedatului dau 80 cor., iar institutul nostru *Concordia* 100 cor. pentru orfanii preotului Opris.

Distincții. Maiestatea Sa Regele nostru Ferdinand a acordat marele cordon al ordinului Coroana României domnilor: George Pop de Băsești, Dr. Teodor Mihali, Dr. Iuliu Maniu, Dr. Aurel Vlad și Dr. Ștefan Pop.

Instițtare. N. 385—1918. Conform ordinului Marelui Cartier General Român Nr. 1174, se aduce la cunoștința publică generală, că nu se va permite locuitorilor să plece, pentru a se înrola în unitățile organizate de guvernul ungar sub orice fel de motiv ar fi (Gărzi, mobilizări parțiale etc.)

Acci cari totuș pleacă și părăsesc avutul și casa lor, pentru a intra sub steag străin, sunt *pentru totdeauna buni plecați și nu vor mai fi primiți să se întoarcă niciodată.* (ss) Comandantul trupelor din Transilvania: General Traian Moșoiu.

Ziarul ARADI HIRLAP ne trimite următoarele șire, cu rugarea să le și publicăm în ziarul nostru. Satisfacem bucuros cererii colegiale:

Onorată Redacție. Cu stimă colegială vă rugăm să binevoiti a publica în interesul adevărului următoarele rânduri:

Despre ciocnirile regretabile de Duminică și *Aradi Hirlap* a putut raporta bazată doar pe datele oferite de autoritățile maghiare. Dar noi încă Duminică seara ne-am adresat prin telefon către o seamă de notabilități române, cari au fost martorii celor întâmplare la *Crucea Albă* și celorlalte incidente. Pe baza informațiilor primite deladlor, s'au strecurat în informațiunile noastre apoi și date, pe cari ziarele colege nu le-au publicat. Astfel: 1. că dna dr. St. C. Pop a fost insultată la *Crucea Albă*; 2. pe străzi au fost insultați toți cei cari purtau colorile naționale române; 3. la ocuparea școlii din piața Francisc, s'a pușcat și asupra Românilor nearmați. Am căutat convenirea cu redacția *Românul* în timpul obișnuit, dar în urma tulburărilor grave localul redacției l-am aflat încuiat. Dacă titlul articolelor din *Românul* l-am tradus greșit, din aceasta încă nu urmează, că ziarul nostru a suferit o schimbare de *directie*. Noi din ziua apariției ziarului am pretins pe seama tuturor națiunilor cari trăiesc în țară asigurarea și cinstirea drepturilor lor, iar pe seama Românilor aceste drepturi omenesti cu o energie și o sinceritate atât de mare, încât ne-am primejduit însași siguranța vieții și averii noastre pentru cauza aceasta. *Aradi Hirlap* prin ciocniri sângeroase iscate pe urma unor aferuri de steaguri nu poate fi abătut dela direcția ce și-a ales-o din convingere în ziua purcederii sale. Cu toată stima. *Redacția Aradi Hirlap*.

Convocare. Subscriși, în urma împrejurărilor schimbate prin mărețul act dela Alba-Iulia, al unirii tuturor Românilor, considerând de o imperioasă necesitate ținerea unui congres al învățătorilor români din Ardeal, Bănat și Ungaria, am hotărât ca acest congres, impus de porunca vremii, să se țină în Sibiu la 10 (23) Ianuarie 1919, la care cu dragoste frățească invităm să participe toți învățătorii români confesionali, comunali și de stat prin delegații lor. Programul și localul de întrunire se vor publica ulterior. Sibiu, la 17 (30) Dec. 1918. Candid Popa, Aurel Barbu, Dimitrie Popovici, Pavel Vulcu, Octavian Munteanu, Mihail Găzduc, George Bărbat, Alexandru Bărsan, Dumitru Joandrea, Ioan Preda, Nicolae Stoica, Romul Botezan, Teofil Căliman, Nicolae G. Iordan, George Bănda, Ștefan Pocaș, Andreiu Blotor, Oc-

tavian Vulcu, Constantin Iosof, Liviu Gelmereanu, Nicolae Crețu, Ioan Dobre.

Învățătorii confesionali se vor prezenta prin doi delegați de fiecare tract protopresbiteral, iar cei de stat și comunali prin câte doi delegați de fiecare comitat.

Și în Sătmar ca în Arad? Ziarului *Pesti Napló* i se comunică din Sătmar, că la trecerea generalului Berthelot prin Sătmar un grup de Români l-au întâmpinat cu steag românesc. Populația ungară a orașului „s'a indignat că Români vor în felul acesta să-l seducă pe Berthelot în ce privește caracterul național al orașului”. Urmarea indignării a fost ciocnirea între batalionul săcuiesc, aflător în oraș, și între Români.

Ca în Arad!....

S'a întrerupt circulația între Arad și Timișoara. Ieri seara n'a venit trenul obișnuit dinspre Timișoara, n'a plecat în urmare nici azi dimineață tren din Arad. Circulația s'a întrerupt, după știrile ce le avem, în urma unui ordin din Timișoara.

Tribuna Bihorului. În Oradea-mare va apărea o gazetă populară săptămânală sub conducerea dlui Gheorghe Tulbure. Numărul întâiu apare deja de sărbătoarea Crăciunului. Abonamentul pe un an este 20 cor. Foaiă aceasta populară va umplea un gol simțit în viața poporului bihorean.

Au apărut volumele III și IV din Cartea de bucate de dna Zotti Hodos, în *Biblioteca noastră* (nr.ii 53 și 54). Prețul unui exemplar este 3 cor. Ambele volume se pot comanda din Sibiu, Wintergasse la autoarea. Aceste sunt cele mai nouă cărți de bucate cari privesc și referințele actuale de bucătărie.

Hotărârea socialistilor români din Deva adusă la 9 (22) Dec. 1918, rămâne o amintire demnă de istoria socialistilor români. E o coincidență semnificativă și norocoasă, că acest act frumos al muncitorimii cu adevărat socialiste românești, s'a afirmat tocmai în aceea zi, când la Cluj, alături cu Apáthy, cel mai conservativ șovinist ungar, preținșii socialisti români, trădători de neam, plătiți bine de dușmanii noștri, au protestat în aplauzele șovinistilor unguri din Cluj, în numele *socialistilor* români, contra hotărârilor poporului român aduse la Alba-Iulia.

A murit D. Vlaicu. După un morb scurt și greu, a răposat neica *Dumitru Vlaicu*, din Bintiți, tatăl aviatorului Aurel Vlaicu, în noaptea de Luni spre Marți (2—3 Dec.)

Până în clipele din urmă bătrânul de 66 de ani nu a încetat a se lupta pentru binele consătenilor, fiind unul din țărani noștri cei mai luminați. Român dela roată, nici o clipă nu și-a pierdut credința în izbândirea visului nostru. Ne părăsește tocmai când se apropie ceasul mântuirii.

Dzeu să-l odihnească cu cei drepti!

Ligă pentru apărarea lui Wilhelm. În Germania s'a format ligă bărbaților și femeilor pentru apărarea vieții și libertății lui Wilhelm. Liga a adresat o proclamație, în care spune, că pretenția obraznică a dușmanilor de a li se estrada Wilhelm al II-lea — primejduieste viața unui cetățean german. Pretenția aceasta înseamnă o nouă vătămare pentru cinstea Germaniei. Ca să împiedece estradarea, se înființează o ligă puternică din bărbați și femei, și va cere dela diplomații și sfetnicii împăratului, ca să pună la dispoziția lor datele necesare. Din acestea se va întocmi o *carte albă*, ca să arate, că Wilhelm a fost nevinovat pentru izbucnirea războiului.

Ca din cartea albă să nu lipsească nimic, propunem să se publice și vorbirile Kaizerului, care vorbia tot de pumn și de zdrobirea dușmanului.

GARNISOANA DIN ARAD înțelegând aici oficerii, soldații de rând republicani maghiari, s'au adresat prin deputațiune oficioasă la primarul și comisarul orașului Arad, cu pretensiunea, ca pentru ofensele aduse în timpul din urmă membrilor garnizoanei Arad, din partea gardelor naționale române din comitatul Arad, — să li-se dea satisfacție. E totuș o obraznicie, o invaliicabilă impertinență, ca astăzi, nemijlocit după ziua în care

Românii au fost măcelăriți, bătuti, în care în Arad asemenea contra unei haite de câni turbați s-a aranjat vânatoarea de oameni ce nu o vom uita niciodată, — cei vinovați de toate vărsările de sânge și sălbătăciile comise, să îndrăsnească a cere satisfacție, în mod oficios, dela bărbații noștri azi oficioși pentru niște insulte aduse, în mod impulsiv, de oameni cu mai mult simț de omenie și umanitate, decât cei din garnisoana Aradului, față de niște imbecili fruntrați, demni de-a fi puși cu litere roșii, într'o carte neagră, ce-ar merita să poarte titlul: *Apogeul imbecilităților din Ungaria. Satisfacția?...*

Aviz. Secția propagandei naționale s'a îngrijit, ca să apară în curând Colectii de cântece naționale, azi de mare trebuință pentru fiecare comună românească. Publicația se face în broșuri separate: 1. Cântece naționale pentru 2 voci, (școlari) prețul cor. 6. 2) Cântece naționale pentru cor de bărbați. Prețul cor. 10. 3) Cântece naționale pentru cor mixt. Prețul cor. 12. Cheltuielile cu posta e subînțeleasă în preț. Broșurile sunt în lucrare și apar în termen de 2—3 săptămâni. Fiecare comună română să grăbească a le comanda fără întârziere, trimițând prețul pe adresa: Dr. Ioan Suciu, Sibiu, strada Cismădiei nr. 4, etaj I. nr. 46. Venitul curat al acestei întreprinderi este menit pentru augmentarea „Fondului pentru propaganda românească”. — Secția propagandei naționale.

Organele de publicitate naționale sunt toate rugate a publica gratuit acest aviz în 10 numere.

Banca generală de asigurare „Transylvania” societate pe acții aduce la cunoștință, că acțiunile nouă să pot lua în primire la casa băncii în Sibiu pe lângă prezentarea fișelor provizorii.

x Se caută pentru comuna Macea un scriitor vărsat în afacerile notariale în special cele de dare. Salar circa 250—300 cor. lunar. — locuință, lemne și lumină.

Oficiale.

AVIZ.

Consiliile naționale române comunale sunt provocate, să înceapă — în comunele lor — imediat investigație detailată în chestia săngerărilor săvârșite Duminică trecută în Arad, — să adune de urgență toate datele dela toți martorii cari pot da fasiuni esențiale, — iar protocoalele investigărilor să le trimită în timpul cel mai scurt Consiliului național român comitatens din Arad.

Cons. Naț. Rom. Com. din Arad.

C. N. R. C. din Arad, roagă pe toți medici români, instituți în serviciu pentru comitatul Arad, să-și prezinte la C. N. R. din Arad copia diplomei lor medicale, pentru a li-se putea apoi distribui leafa pe timpul ce le compețe.

Dr. Miclesi.

POȘTA REDACȚIEI.

Nicolae Malița Săboleni. — Personalul nostru de redacție fiind mic, nu prea dispunem de timp, să prefacem articolele din afară. Rugăm deci, să ne trimiți scrișul în formă de articol pentru public, — nu în formă de scrisoare către redacție. Salutări frățești.

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.

Editor responsabil: Aurel Rusu.